

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษารูปแบบของรัฐบาลในการกำกับสื่อมวลชนและการตอบสนองของสื่อมวลชนนี้ ต้องการเน้นทฤษฎีในส่วนที่เชื่อมโยงกับเนื้อหาทางรัฐศาสตร์มากกว่าเนื้อหาทางนิเทศศาสตร์ จึงได้ยกแนวคิดทฤษฎีมา ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีอำนาจนิยม (Authoritarian Theory)
2. ทฤษฎีอิสรภาพนิยม (Libertarian Theory)
3. ทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility Theory)
4. ทฤษฎีโซเวียต - อำนาจเบ็ดเสร็จ (Soviet - Totalitarian Theory)
5. ทฤษฎีสื่อมวลชนเพื่อการพัฒนา (Development Media Theory)
6. ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบเน้นการมีส่วนร่วมของสื่อมวลชน (Democratic – Participant Media Theory)
7. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550
8. พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553

2.1 แนวคิดทฤษฎี

2.1.1 **ทฤษฎีอำนาจนิยม (Authoritarian Theory)** กล่าวว่า ในสมัยที่สังคมยุโรปยังคงมีการปกครองระบบศักดินาที่กษัตริย์มีอำนาจเบ็ดเสร็จ หลักการของสื่อมวลชนในยุคนั้นจึงเป็นไปเพื่อความมั่นคงของผู้ปกครองประเทศ การกำกับสื่อมวลชนในยุคนั้นเพื่อมิให้วิพากษ์วิจารณ์ผู้ปกครองประเทศจึงมีอยู่อย่างเข้มข้น ทฤษฎีอำนาจนิยมนี้ถูกสนับสนุนโดยนักปรัชญา เช่น Machiavelli, Hobbes และ Hegel เป็นต้น โดย Machiavelli เชื่อว่า ธรรมชาติของมนุษย์มีความโน้มเอียงไปในทางชั่วร้าย จึงจำเป็นต้องถูกกำกับโดยอำนาจทางการเมือง เพื่อรักษาความมั่นคงแห่งประเทศ ผู้นำทางการเมืองจะต้องแสดงบทบาทที่เข้มแข็ง เป็นที่ยำเกรงมากกว่าเป็นที่รัก และจะต้องใช้ทุกวิถีทางในการปกป้องรักษาผลประโยชน์ของประเทศที่ปกครอง เพื่อความอยู่รอด นอกจากนี้ Hobbes เชื่อว่า มนุษย์มีความปรารถนา 2 ประการ ได้แก่ ความหลุดพ้นจากความเจ็บปวด และความกระหายในการได้มาซึ่งอำนาจ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการเมืองมาตรวจสอบควบคุมปัจเจกชนให้อยู่ในกรอบแห่งผลประโยชน์ส่วนรวม โดยอำนาจนั้นต้องยิ่งใหญ่

พอที่จะสร้างและพิทักษ์ความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ไม่จำเป็นต้องฟังเสียงปัจเจกชนใดใด เพราะอำนาจที่ว่่านั้นเป็นอำนาจที่ตั้งขึ้นมาเพื่อให้ตัดสินใจอยู่แล้ว ในขณะที่ Hegel ก็เชื่อว่า รัฐบาลที่ปกครองประเทศมีสิทธิเต็มที่จะเห็นประชาชน และประชาชนมีหน้าที่สำคัญที่สุดเพียงอย่างเดียว คือ เป็นสมาชิกของประเทศ เสรีภาพของประชาชนที่แท้จริง คือ เสรีภาพภายในขอบเขตของประเทศ ดังนั้น สื่อมวลชนตามทฤษฎีอำนาจนิยมจึงมีวัตถุประสงค์ คือ เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมและสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลและมีหน้าที่รับใช้รัฐบาล โดยรัฐบาลจะมีกลไกต่างๆ ในการควบคุมสื่อมวลชนให้อยู่ภายใต้อำนาจ ไม่บ่อนทำลายรัฐบาลและไม่ทำลายค่านิยมของประชาชนส่วนใหญ่ด้วย ต้องอยู่ภายใต้การชี้แนะหรือการเสนอแนะจากเจ้าหน้าที่รัฐบาล มีการตรวจข่าวและลงโทษผู้ที่เสนอข่าวผิดไปจากแนวนโยบายทางการเมืองที่กำหนดมาจากคนภายนอกวงการวิชาชีพ หรือจากผู้ที่มิอำนาจในประเทศ ทฤษฎีนี้มีหลักการ ซึ่งถือว่าเป็นบทบาทที่สื่อมวลชนจะต้องพึงปฏิบัติ ดังนี้

2.1.1.1 สื่อมวลชนจะต้องไม่ขัดต่อผู้มีอำนาจ ต้องไม่บ่อนทำลายรัฐบาล

2.1.1.2 สื่อมวลชนต้องสนับสนุนผู้มีอำนาจ ต้องอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐบาลและต้องส่งเสริมสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลที่บริหารประเทศ

2.1.1.3 สื่อมวลชนต้องหลีกเลี่ยงในการที่จะทำให้ประชาชนไม่พอใจข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมทางคุณธรรมหรือศีลธรรม

2.1.1.4 สื่อมวลชนสามารถถูกตรวจสอบเนื้อหา (Censor)

2.1.1.5 สื่อมวลชนห้ามกล่าวโจมตีผู้มีอำนาจ ห้ามปฏิบัติผิดไปจากนโยบายทางการเมืองหรือห้ามละเมิดคุณธรรมหรือศีลธรรมที่ใช้ในสังคมนั้น

2.1.1.6 สื่อมวลชนจะไม่มีอิสระแม้แต่ในองค์กร

ประเทศที่ยังคงปฏิบัติต่อสื่อมวลชนคล้ายคลึงกับแนวทฤษฎีอำนาจนิยม ได้แก่ ประเทศกำลังพัฒนาโดยทั่วไป เพราะประเทศเหล่านี้ต้องคำนึงถึงเสถียรภาพของรัฐบาลและเอกภาพของการบริหารประเทศมากกว่าเสรีภาพของประชาชน แม้ว่าในบางประเทศมีความพยายามอยู่เสมอที่จะเปิดโอกาสให้สื่อมวลชนมีเสรีภาพเพิ่มมากขึ้นก็ตาม (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ออนไลน์, 2555)

2.1.2 ทฤษฎีอิสรภาพนิยม (Libertarian Theory) มีต้นกำเนิดมาจากการตั้งรกรากให้หลุดพ้นจากหลักการของทฤษฎีอำนาจนิยม เน้นการรู้จักใช้เหตุผลและสิทธิเสรีภาพตามธรรมชาติของมนุษย์ ทฤษฎีอิสรภาพนิยมนี้ถูกสนับสนุนโดยนักปรัชญา เช่น Locke, Milton และ Jefferson

เป็นต้น โดย Locke เสนอว่า รัฐบาลเป็นเพียงผู้ได้รับมอบหมายจากประชาชนให้มีอำนาจในการปกครองเท่านั้น ประชาชนจะเรียกอำนาจกลับคืนมาเมื่อใดก็ได้ นอกจากนี้ Milton เชื่อว่า มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผล รู้ว่าอะไรดีอะไรชั่ว จึงไม่ควรมาจำกัดกันมนุษย์มิให้ได้รับรู้ความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นที่มาของแนวคิดตลาดเสรีของความคิดอ่าน (The Free Market Place of Ideas) และกระบวนการรู้ดีชอบด้วยตนเอง (Self-righting Process) ซึ่งมีอิทธิพลต่อนักคิดนักเขียนและนักหนังสือพิมพ์ในศตวรรษที่ 18 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ในขณะที่ Jefferson ก็เชื่อว่า บัณฑิตชนอาจตัดสินใจผิดพลาด แต่กลุ่มเสียงข้างมากของบัณฑิตชนนั้นสามารถทำให้ตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง การที่จะช่วยให้บัณฑิตชนมีความผิดพลาดน้อยที่สุดสามารถทำได้โดยการให้ข้อมูลข่าวสารและการศึกษาอย่างเพียงพอ ระบบสื่อมวลชนแบบเสรีนิยมนี้เป็นความคิดของผู้ถูกปกครอง มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการแสวงหาสัจจะและควบคุมรัฐบาล โดยการสอดส่องและวิพากษ์วิจารณ์ แต่ถึงแม้ทฤษฎีนี้จะไม่ยอมรับการกำกับสื่อมวลชนผ่านกลไกการกำกับด้วยกฎหมาย แต่ก็มิได้ขยายขอบเขตไปปกป้องสื่อมวลชนจากแรงผลักดันอื่นๆ ที่นอกเหนือจากกฎหมาย (กาญจนา แก้วเทพ, 2554, หน้า 93)

2.1.3 ทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility Theory) เกิดขึ้นจากการนำทฤษฎีอิสรภาพนิยม (Libertarian Theory) มาใช้ นำมาซึ่งการทบทวนทฤษฎีครั้งใหม่ ว่า หากทุกคนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น สื่อมวลชนก็ควรมีเสรีภาพดังกล่าวนี้ด้วย แต่ถ้าหากว่าสื่อมวลชนไม่ได้พัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมฯ กับการมีเสรีภาพนั้นแล้ว จะมีใครมากำกับสื่อมวลชนได้ จึงเกิดข้อเสนอที่ว่าสื่อมวลชนและกลุ่มที่จะเข้ามากำกับการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนจะต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยกันทั้งสิ้น

ผู้ที่มีส่วนวางรากฐานทฤษฎีนี้เป็นอย่างมาก คือ Joseph Pulitzer โดยเขาได้กล่าวไว้ว่า “ความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้อง, ความรู้เกี่ยวกับปัญหาที่จะต้องเผชิญ, และความรู้สึกรับผิดชอบทางศีลธรรมด้วยความจริงใจ สามอย่างนี้จะช่วยปกป้องวิชาชีพวารสารศาสตร์ให้พ้นจากการยอมจำนนต่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ อันเป็นสิ่งที่เห็นแก่ตัวและเป็นศัตรูต่อสวัสดิภาพของประชาชน” (Pulitzer, 1904, pp. 641-680)

ทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคมมีหลักดังนี้ (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ออนไลน์, 2555)

2.1.3.1 สื่อมวลชนต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม กล่าวคือ ต้องนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริง ถูกต้องแน่นอน

2.1.3.2 สื่อมวลชนต้องสามารถควบคุมตนเองได้อย่างเหมาะสม

2.1.3.3 สื่อมวลชนต้องหลีกเลี่ยงเหตุอันจะก่อให้เกิดความรุนแรงหรือความไม่สงบ

2.1.3.4 สื่อมวลชนต้องนำเสนอความคิดเห็นที่หลากหลายจากคนหลากหลายกลุ่ม

2.1.4 ทฤษฎีโซเวียต - อำนาจเบ็ดเสร็จ (Soviet - Totalitarian Theory) มีแนวคิดพื้นฐานที่ว่าหน้าที่ของสื่อมวลชนคืออภังการไว้ซึ่งระบอบการปกครองสังคมนิยมแบบโซเวียต สื่อมวลชนจะต้องถูกควบคุมทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจจากรัฐบาล จะต้องอยู่ภายใต้การสอดส่องของรัฐบาลในฐานะที่เป็นเจ้าของสื่อมวลชน จะวิพากษ์วิจารณ์หรือละเมิดมิได้

ต่อมาเมื่อสถานการณ์ในประเทศสังคมนิยมเปลี่ยนแปลงไป สื่อมวลชนในประเทศเหล่านี้ก็เปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน รัฐบาลบางประเทศเริ่มเปิดกว้างและอนุญาตให้สื่อมวลชนสามารถวิพากษ์วิจารณ์ตัวบุคคลหรือนโยบายได้บ้าง นับเป็นมิติใหม่ของสื่อมวลชนในประเทศที่ปกครองระบอบสังคมนิยม

สื่อมวลชนตามทฤษฎีนี้มีบทบาทดังนี้ (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ออนไลน์, 2555)

2.1.4.1 มวลชนต้องเป็นเครื่องมือของรัฐบาล

2.1.4.2 มวลชนต้องแสดงบทบาทเชิงบวกต่อสังคม

2.1.4.3 มวลชนต้องตอบสนองผลประโยชน์ของชนชั้นกรรมาชีพ

2.1.5 ทฤษฎีสื่อมวลชนเพื่อการพัฒนา (Development Media Theory) มีต้นกำเนิดมาจากคณะกรรมการศึกษาปัญหาด้านการสื่อสาร องค์การยูเนสโก (UNESCO International Commission for the Study of Communication Problems) พบว่าทฤษฎีที่มีอยู่ทั้งทฤษฎีอำนาจนิยม (Authoritarian Theory) ทฤษฎีอิสรภาพนิยม (Libertarian Theory) ทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility Theory) และทฤษฎีโซเวียต - อำนาจเบ็ดเสร็จ (Soviet - Totalitarian Theory) ไม่สามารถนำมาใช้อธิบายกลุ่มประเทศที่มีได้มีสภาพสังคมแบบตะวันตกหรือแบบสหภาพโซเวียต จากรายงานในปี ค.ศ. 1980 สรุปได้ดังต่อไปนี้

2.1.5.1 ประเทศโลกที่สามยังขาดปัจจัยที่เอื้อต่อการสื่อสารพื้นฐาน ขาดทักษะด้านวิชาชีพและทรัพยากรด้านการผลิตสื่อ และยังขาดตัวนำสื่อ เช่น โทรทัศน์ เป็นต้น

2.1.5.2 ประเทศโลกที่สามยังต้องมุ่งแก้ปัญหาเร่งด่วน เช่น เสถียรภาพทางการเมือง ความยากจน สาธารณสุขและการศึกษา ฯลฯ ที่สื่อมวลชนควรจะต้องเข้ามามีบทบาทร่วมแก้ปัญหาด้วย

2.1.5.3 ประเทศโลกที่สามยังต้องพึ่งพาประเทศที่พัฒนาแล้วในด้านการสื่อสารเกือบทุกด้าน ทั้งเทคโนโลยี การผลิตสื่อ บุคลากร ตลอดจนอุปกรณ์ต่างๆ

2.1.5.4 ประเทศโลกที่สามตระหนักถึงผลประโยชน์ของประเทศในบริบทการเมืองโลก

นอกจากนี้ ประเทศโลกที่สามยังมีข้อควรคำนึงถึงหลายประการ ทั้งการคงอยู่ของสถาบันและระบบทางสังคม และทั้งบทบาทด้านธุรกิจสื่อมวลชนที่ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจ ด้วยเงื่อนไขเหล่านี้ทำให้ต้องนิยามคำว่า “เสรีภาพ” ในเชิงที่เป็น “เสรีภาพร่วม” มากกว่า “เสรีภาพของปัจเจกบุคคล” เป็นต้น ทำให้ทฤษฎีสำหรับสังคมตะวันตกและโซเวียตไม่สามารถนำมาเป็นบรรทัดฐานกับสื่อมวลชนในบางประเทศได้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2554, หน้า 97)

2.1.6 ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบเน้นการมีส่วนร่วมของสื่อมวลชน (Democratic – Participant Media Theory) เกิดขึ้นจากความพยายามแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากทฤษฎีเดิมๆ เช่น ทฤษฎีอิสรภาพนิยม (Libertarian Theory) เปิดช่องว่างให้ธุรกิจเอกชนเข้ามาครอบงำสื่อมวลชน ทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility Theory) เปิดช่องว่างให้รัฐบาลเข้ามามีบทบาทต่อการทำงานของสื่อมวลชน เป็นต้น จึงกลายมาเป็นจุดเน้นของทฤษฎีที่พยายามต่อต้านแรงกดดันจากทั้ง 2 ด้าน ด้านหนึ่งคือธุรกิจเอกชนที่มีลักษณะผูกขาดและเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจมากเกินไป อีกด้านหนึ่งคือรัฐบาลที่มีอำนาจกำกับสื่อมวลชน

ทฤษฎีนี้จึงเน้นความต้องการของกลุ่มคนทุกกลุ่ม นำเสนอความหลากหลายด้านการสื่อสาร และนำเสนอเรื่องเสรีภาพที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารที่ต้องการ สิทธิที่จะตอบโต้ รวมถึงสิทธิที่จะใช้ช่องทางสื่อสารเพื่อสร้างสรรค์ความสัมพันธ์ในชุมชน โดยปฏิเสธว่าสื่อมวลชนต้องเป็นแบบรวมศูนย์ ต้องเป็นกระแสหลัก และต้องเป็นมืออาชีพเท่านั้น ควรเปิดรับสื่อมวลชนใหม่ๆ ด้วย (กาญจนา แก้วเทพ, 2554, หน้า 99)

2.2 กฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ส่วนที่ 7 ว่าด้วยเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

ความเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน กำหนดไว้ดังนี้

มาตรา 45 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

การสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเพื่อลิดรอนเสรีภาพตามมาตรา นี้ จะกระทำมิได้

การห้ามหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนเสนอข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็นทั้งหมดหรือบางส่วน หรือการแทรกแซงด้วยวิธีการใดใดเพื่อลิดรอนเสรีภาพตามมาตรา นี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามวรรคสอง

การให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชน จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามวรรคสอง

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย

การให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นเพื่ออุดหนุนกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน รัฐ จะกระทำมิได้

มาตรา 46 พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่น ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อาณัติของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ และมีสิทธิจัดตั้งองค์กรเพื่อปกป้องสิทธิ เสรีภาพและความเป็นธรรม รวมทั้งมีกลไกควบคุมกันเองขององค์กรวิชาชีพ

ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ในกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่น ย่อมมีเสรีภาพเช่นเดียวกับพนักงานหรือ

ลูกจ้างของเอกชนตามวรรคหนึ่ง

การกระทำใดใด ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเจ้าของกิจการ อันเป็นการขัดขวางหรือแทรกแซงการเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะของบุคคลตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ให้ถือว่าเป็นการจงใจใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบและไม่มีผลบังคับใช้ เว้นแต่เป็นการกระทำเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายหรือจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ

มาตรา 47 ความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคมเป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ

ให้เมืองคกรของรัฐที่เป็นอิสระองค์กรหนึ่งทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่ง และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การดำเนินการตามวรรคสองต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ ประโยชน์สาธารณะอื่น และการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม รวมทั้งต้องจัดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อสารมวลชนสาธารณะ

การกำกับการประกอบกิจการตามวรรคสองต้องมีมาตรการป้องกันมิให้มีการควบรวมการครองสิทธิข้ามสื่อ หรือการครอบงำ ระหว่างสื่อมวลชนด้วยกันเองหรือโดยบุคคลอื่นใด ซึ่งจะมีผลเป็นการขัดขวางเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารหรือปิดกั้นการได้รับข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายของประชาชน

มาตรา 48 ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือโทรคมนาคม มิได้ ไม่ว่าจะในนามของตนเองหรือให้ผู้อื่นเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นแทน หรือจะดำเนินการโดยวิธีการอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมที่สามารถบริหารกิจการดังกล่าวได้ในทำนองเดียวกับการเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการดังกล่าว

พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 กำหนดไว้ดังนี้

มาตรา 6 ให้มีคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรียกโดยย่อว่า “กสทช.”

มาตรา 74 ในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ กสทช. ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับนโยบายที่คณะรัฐมนตรีแถลงไว้ต่อรัฐสภา

จากทฤษฎีและกฎหมายข้างต้นจะเห็นได้ว่า แม้ว่าสื่อมวลชนจะมีสิทธิเสรีภาพตามหลักการและกฎหมาย แต่ทว่าคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติที่มีหน้าที่ในการกำกับ การประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมโดยตรงยังต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับนโยบายที่คณะรัฐมนตรีแถลงไว้ต่อรัฐสภา หรืออีกนัยหนึ่งคือ ดำเนินการให้สอดคล้องกับรัฐบาล สะท้อนให้เห็นว่าแม้ทฤษฎีอิสรภาพนิยมจะค่อนข้างแพร่หลายและเป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน แต่กฎหมายของแต่ละประเทศก็ยังคงเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนอยู่นั่นเอง

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศุภวิชญ์ นักเรียง (2554) เรื่อง ปัญหาและอุปสรรคการรายงานข่าวของผู้สื่อข่าวภาคสนามตามนโยบายรัฐบาลในการชุมนุมกลุ่มการเมือง เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน ภายใต้นโยบายของรัฐบาลในการลดความขัดแย้ง ศึกษาการรายงานข่าวท่ามกลางความขัดแย้ง ศึกษาการเอาตัวรอดของสื่อมวลชนท่ามกลางเหตุการณ์ความขัดแย้ง และศึกษาการทำงานตามหลักวิชาชีพและจรรยาบรรณของสื่อมวลชน

พบว่า แม้รัฐบาลจะบอกว่าสื่อมวลชนมีสิทธิเสรีภาพในการเขียนและรายงานข่าวภายใต้กรอบของกฎหมายตามรัฐธรรมนูญ แต่ในทางปฏิบัติเป็นเรื่องยาก มีการแทรกแซงเนื้อหาจากทางรัฐบาล รวมถึงมีการจำกัดอิสระในนำเสนอข่าวและการตัดสินใจ

อนุชา สังข์กุล (2552) เรื่อง นโยบายและบทบาทของรัฐในการกำกับดูแลสื่อโทรทัศน์ในการนำเสนอข่าวความขัดแย้งทางการเมืองภาคประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณีสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษานโยบายและบทบาทของรัฐในการกำกับดูแลสื่อโทรทัศน์ต่อการนำเสนอข่าวความขัดแย้งทางการเมืองภาคประชาชนของสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อนโยบายและบทบาทของรัฐในการกำกับดูแลสื่อโทรทัศน์ และศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดของรัฐในการกำกับดูแลสื่อโทรทัศน์

พบว่า แม้ว่าสถานีวิทยุโทรทัศนไทยทีวีสีช่อง 3 จะไม่ใช่สื่อมวลชนของรัฐบาลโดยตรง แต่เป็นองค์กรที่ได้รับสัมปทานจากรัฐบาล จึงต้องบริหารจัดการให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐบาลและสนับสนุนตามความเหมาะสม โดยในทางปฏิบัติแล้ว รัฐบาลจะไม่แทรกแซงการทำหน้าที่ในฐานะสื่อมวลชน เพียงแต่ขอความร่วมมือในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนเท่านั้น

กาญจน์ คล้ายแก้ว (2543) เรื่อง รัฐกับเสรีภาพของสื่อมวลชน : ศึกษากรณีการเสนอข่าวการเมืองของสื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาปัญหาในสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนที่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ว่าจะมีผลอย่างไรต่อการนำเสนอข้อมูลข่าวสารด้านการเมืองของสื่อมวลชนประเภทวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ศึกษาแรงจูงใจของรัฐในการเข้ามาจำกัดเสรีภาพของสื่อมวลชน และศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสื่อมวลชน ในฐานะที่รัฐเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ในสื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์

พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมีหลายประการ ทั้งโครงสร้างทางกรรมสิทธิ์ของวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ที่อยู่ในอำนาจระบบราชการ รัฐบาลเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์และเสนอผลประโยชน์ให้กับเอกชนบางราย ทั้งไม่มีองค์กรวิชาชีพในการต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพและเพื่อควบคุมจรรยาบรรณ และทั้งที่องค์กรสื่อมวลชนเป็นองค์กรที่สามารถทำรายได้มหาศาล ทำให้สื่อมวลชนผู้ปฏิบัติงานอาจถูกกดดันจากผู้มีอำนาจหรือเจ้าของสัมปทาน

องค์การ สารศิริวงศ์ (2540) เรื่อง รัฐกับการควบคุมสื่อมวลชน : ศึกษากรณีการควบคุมเนื้อหาทางการเมืองของรายการวิทยุและโทรทัศน์ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาโครงสร้างของสื่อมวลชนประเภทวิทยุและโทรทัศน์ที่มีระบบกรรมสิทธิ์ผูกขาดโดยรัฐว่าระบบนั้นมีอิทธิพลเหนือการนำเสนอเนื้อหาอย่างไร ศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหน่วยงานของรัฐในฐานะเจ้าของสถานีวิทยุและโทรทัศน์กับเอกชนผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชน และศึกษาว่ารัฐใช้ปัจจัยหรือกลไกอะไรในการดำเนินความสัมพันธ์กับเอกชนผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชนและปัจจัยหรือกลไกนั้นนำไปสู่ผลของการปฏิบัติอย่างไร

พบว่า เนื้อหาทางการเมืองของรายการวิทยุและโทรทัศน์ที่รัฐบาลเข้าไปแทรกแซงมักเป็นรายการที่มีทัศนคติตรงข้ามกับรัฐบาล ที่อาจโน้มน้าวประชาชนให้เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาล

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเอื้อให้สื่อมวลชนมีเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างเต็มที่ แต่เสรีภาพในทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติกลับไม่เหมือนกัน เนื่องมาจากหลายปัจจัย อย่างหนึ่งคืออิทธิพลที่รัฐบาลมีต่อสื่อมวลชนในฐานะผู้อนุญาตให้สัมปทานในการทำธุรกิจ แม้ว่าสถานีโทรทัศน์จะเป็นธุรกิจเอกชนก็ตาม ก็ยังคงต้องได้รับการอนุเคราะห์จากรัฐบาลทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง